

NOTA INFORMATIVĂ

la proiectul Codului militar al Republicii Moldova

Pentru implementarea sarcinilor de reformare a sectorului de securitate, potrivit prevederilor Strategiei securității naționale privind consolidarea capacităților de planificare strategică, ținând cont de implementarea prevederilor Planului de acțiuni al Parteneriatului Republica Moldova-NATO (IPAP) și prevederile Programului de activitate al Guvernului „Integrarea Europeană: Libertate, Democrație, Bunăstare” și Planului de acțiuni al acestuia pentru anii 2014-2016, Planului de acțiuni al Guvernului pentru anii 2012-2015, precum și pentru perfecționarea cadrului instituțional și normativ în vigoare privind organizarea sistemului național de apărare, obligația militară și serviciul militar, care în contextul evoluției mediului de securitate a pierdut din actualitatea sa, cât și a schimbărilor intervenite în structura forțelor sistemului național de apărare¹ - a fost identificată necesitatea elaborării și sistematizării într-un proiect de Cod militar a principalelor norme legale în domeniul apărării naționale și planificării, a obligației militare și serviciului militar prin precizarea și armonizarea procesului de planificare a apărării cu sistemul de planificare strategică și bugetară al statului în sectorul de securitate națională.

Proiectul Codului militar al Republicii Moldova este compatibil cu prevederile Constituției Republicii Moldova (*art.57, art.66, art.72, art.87-88, art.108, etc.*), cu prevederile tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte, precum și respectă normele de tehnică legislativă.

Totodată, în contextul perfecționării și sistematizării cadrul juridic în domeniul organizării sistemului național de apărare, obligației militare și serviciului militar, s-a ținut cont de experiența și practica țărilor neutre (*Austria, Elveția, Finlanda, etc.*) și celor cu aspirații de integrare în Uniunea Europeană (*Ucraina, Georgia, etc.*), standardele și practicile avansate din domeniu implementate în țările Uniunii Europene (*Codul de conduită al OSCE privind aspectele politico-militare ale securității, recomandările PACE: Recomandarea nr.1742 (2006) privind drepturile efectivului forțelor armate, etc.*).

În acest sens, elaborarea Codului militar al Republicii Moldova ca un act normativ codificat și accesibil, este necesară pentru:

- înlăturarea multitudinii de acte legislative și de acte normative subordonate legii ce reglementează raporturi privind organizarea sistemului național de apărare, obligația militară și serviciul militar. La etapa actuală, se constată că reglementările în vigoare sînt dispersate în diverse acte legislative care, ulterior aprobării prezentului Cod, urmează a fi abrogate (*art.204): Legea nr.345-XV din 25.07.2003 „Cu privire la apărarea națională”, Legea nr.1245-XV din 18.07.2002 „Cu*

---

¹ structuri reorganizate - Departamentul Poliției de Frontieră și Inspectoratul General de Poliție ale Ministerului Afacerilor Interne

privire la pregătirea cetățenilor pentru apărarea Patriei”, Legea nr.162-XVI din 22.07.2005 „Cu privire la statutul militarilor”, Legea nr.1244-XV din 18.07.2002 „Cu privire la rezerva Forțelor Armate”, Legea nr.1477-XV din 22.11.2002 “Cu privire la răspunderea materială a militarilor”, Legea nr.52 din 02.03.2007 ”Cu privire la aprobarea Regulamentului disciplinei militare”;

- reglementarea în prezentul Cod a aspectelor privind organizarea sistemului național de apărare, obligația militară și serviciul militar, astfel forța juridică a normelor respective va fi ridicată din actele normative guvernamentale și departamentale;

- realizarea efectivă a drepturilor militarilor prin înlăturarea lacunelor și contradicțiilor și reglementarea exhaustivă a chestiunilor privind serviciul militar, obligația militară, soluționarea drepturilor social-economice ale militarilor;

- dezvoltarea protecției sociale a personalului din Forțele Armate la un nivel echitabil pentru tot sistemul național de securitate și apărare;

- ordonarea aplicării legislației în vigoare și contribuirea la crearea unei practici uniforme de aplicare a normelor legale în domeniu.

Întru implementarea documentelor de politici menționate mai sus și pentru executarea Deciziei Consiliului Suprem de securitate nr.01/1-02-05 din 16.07.2013 și, respectiv, a indicațiilor Prim-ministrului Republicii Moldova nr.1212-202 din 08.08.2013, precum și în baza ordinului Ministrului apărării nr.8 din 14 ianuarie 2013 „Cu privire la instituirea grupului de lucru pentru elaborarea variantei finale a proiectului Codului militar al Republicii Moldova” în cadrul ministerului a fost definitivat proiectul Codului militar al Republicii Moldova, prezentat anterior spre avizare și consultare publică (*cu nr.11/1340 din 29.11.2012*), în modul stabilit, fiind îmbunătățit conținutul acestuia, comparativ cu versiunea inițială a proiectului Codului.

După definitivarea proiectului Codului militar al Republicii Moldova, acesta are următoarea structură și conținut:

În **Titlul I. „Dispoziții generale”** (art.1-4), sînt prevăzute obiectul de reglementare și domeniul de aplicare a Codului, noțiunile principale, principiile sistemului național de apărare și serviciului militar. La compartimentul noțiuni au fost revizuite și modificate noțiunile: „*apărare națională*”, „*sistem național de apărare*”, „*Forțe Armate*”, „*unitate militară*”; „*operație*”, „*acțiuni de luptă*”, „*alte forțe ale sistemului național de apărare*”, „*militar*”, „*militar prin contract*”, „*militar în termen/militar în termen redus*”, „*student al instituției de învățămînt militar*”, „*rezervist*”, „*recrut*”, „*supus militar*”, „*funcție militară*”, „*grad militar*”. Totodată, în proiect au fost incluse noțiuni, cum sunt: „*planificarea apărării naționale*”, „*criză*”, „*instituții ale Ministerului Apărării*”, „*organe administrativ-militare*”.

După intrarea în vigoare a Codului militar, actele legislative în vigoare ce vor continua să reglementeze domenii speciale vizînd organizarea, managementul și controlul sistemului național de apărare sunt următoarele: *Legea nr.143 din 21.06.2012 privind controlul spațiului aerian; Legea nr.1192-XV din 04.07.2002 privind pregătirea de mobilizare și mobilizarea; Legea nr.1384-XV din 11.10.2002 cu privire la rechizițiile de bunuri și prestările de servicii în interes public; Legea nr.212-XV din 24.06.2004 privind regimul stării de urgență, de asediu și de război; Legea nr.1156-XIV din 26.07.2000 cu privire la participarea Republicii Moldova la operațiunile internaționale de menținere a păcii; Legea nr.448-XV din 13.11.2003 cu privire la statutul forței militare străine în Republica Moldova; Legea nr.1544-XV din 23.06.1993 asigurării cu pensii a militarilor și a persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne etc.*

În Titlu II. „Apărarea națională” (art.5-39), au fost definitivate elementele sistemului național de apărare, destinat asigurării apărării naționale, care se realizează prin planificarea, organizarea, pregătirea și întrebuințarea forțelor destinate apărării. Sistemul național de apărare cuprinde organele de conducere, forțele, resursele și infrastructura teritorială destinate apărării naționale.

Totodată, proiectul vine cu mai multe rectificări la organizarea actuală a sistemului național de apărare, prevăzut în Legea cu privire la apărarea națională, dar și introduce următoarele prevederi noi, care:

- stabilesc în premieră un capitol aparte, destinat planificării apărării naționale, care nu a avut anterior o reglementare juridică. Astfel, proiectul definește viziunea cu privire la organizarea activității de planificare a apărării naționale, care reprezintă un complex de activități și măsuri necesare promovării intereselor naționale, definirii și îndeplinirii obiectivelor de apărare națională (art.8-15);

- precizează documentele, pe baza cărora se realizează planificarea apărării naționale, la nivel național: Strategia Securității Naționale a Republicii Moldova, Programul de activitate al Guvernului (Programul de guvernare), Cartea Albă; la nivel departamental: Strategia Militară a Republicii Moldova, Directiva de planificare, Programe bugetare ”Apărarea Națională”, planuri de întrebuințare a forțelor (de operații);

- prevăd conceptul de *conducere politico-militară*, realizată de către Ministrul apărării prin elaborarea politicilor și strategiilor necesare îndeplinirii obiectivelor apărării naționale, stabilesc modul concret în care se întrebuințează forțele destinate apărării (capabilitățile de apărare), alocarea resurselor disponibile Forțelor Armate, în conformitate cu prioritățile existente și conceptul de *conducere militară* cu forțele destinate apărării naționale, realizată de Șeful Statului Major General, care în calitate de Comandant al Armatei Naționale, asigură mobilizarea și întrebuințarea eficientă a capabilităților de apărare existente, în vederea executării misiunilor stabilite (art.16);

- ajustează *componența Comandamentului Suprem al Forțelor Armate*, în modul următor: Ministrul apărării, Comandantul Armatei Naționale, Șeful Departamentului Poliției de Frontieră și Șeful Inspectoratului General de Poliție al Ministerului Afacerilor Interne (art.22);

- specifică noțiunea de *forțe ale sistemului național de apărare* care se constituie din Forțele Armate și alte forțe ale sistemului național de apărare. În acest sens, este revizuită noțiunea de *Forțe Armate* care se constituie din Armata Națională, subdiviziunile și instituțiile Ministerului Apărării, destinate pentru garantarea suveranității, independenței și unității, integrității teritoriale a Republicii Moldova și democrației constituționale, fiind introdusă noțiunea de *alte forțe ale sistemului național de apărare* care include formațiuni (structuri) ale Poliției de frontieră, carabinieri, poliție cu destinație specială ale Ministerului Afacerilor Interne ce au capacități de executare a misiunilor în cadrul operației (acțiunilor de luptă) desfășurate de Forțele Armate, de apărare teritorială și instituțiile statului cu atribuții în domeniul apărării (art.29);

- precizează misiunea de bază a Forțelor Armate, care constă în „asigurarea apărării naționale prin pregătirea și desfășurarea operațiilor (acțiunilor de luptă) de apărare, în scopul asigurării suveranității, independenței, unității și integrității teritoriale a Republicii Moldova și democrației constituționale” și atribuțiile Forțelor Armate, care au fost divizate în trei domenii: apărarea militară a Republicii Moldova; acordarea suportului pentru alte autorități; consolidarea securității internaționale (art.30);

- reglementează activitatea economică în Forțele Armate, care are drept scop crearea mijloacelor financiare speciale pentru activitatea subdiviziunilor Ministerului Apărării, îndreptată spre menținerea gătinței de luptă a Forțelor Armate și pregătirii de mobilizare. Incluziunea acestei prevederi derivă din alocările sub minimul necesar al mijloacelor financiare din bugetul de stat, precum și din lipsa cadrului legal în domeniul respectiv (art.39).

La **Titlul III. „Obligația militară și serviciul militar”** (art.40-74), în partea ce se referă la obligația militară și serviciul militar, se conține un șir de prevederi, care în comparație cu cele actuale, stipulate în actele normative ce vizează aceste domenii (*Legea nr.1245-XV din 18.07.2002 „Cu privire la pregătirea cetățenilor pentru apărarea Patriei”, Legea nr.162-XVI din 22.07.2005 „Cu privire la statutul militarilor”, Hotărârea Guvernului nr.941 din 17.08.2006 „Pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de îndeplinire a serviciului militar în Forțele Armate”, alte acte legislative și acte normative*), pot fi pe bună măsură considerate ca norme ce vor contribui semnificativ la eliminarea lacunelor existente, soluționarea problemelor legate de ineficiența unor norme juridice, astfel perfecționarea și sistematizarea substanțială a Codului întru asigurarea realizării eficiente a sarcinilor ce derivă din el de către toți subiecții implicați în acest domeniu. De asemenea, acest Titlu conține norme noi care au fost incluse aici ca urmare a examinării practicii (probleme/deficiențe/soluții) altor state și a studiului

comparat privind obligația militară/serviciul militar/rezerva militară în cadrul acestor state, mai cu seamă cele europene și SUA.

În acest sens, menționăm următoarele aspecte ce se conțin în Titlul de referință:

au fost efectuate un șir de ajustări a actualelor prevederi ale legislației, precum lărgirea conținutului noțiunii de „obligațiune militară”, incluzându-se și „participarea la exerciții și la antrenamente de mobilizare în perioada aflării în rezervă”, care nu reprezintă o formă a serviciului militar, dar la fel de importantă pentru verificarea deprinderilor și închegării de luptă, verificării capacității de luptă a unităților militare;

în calitate de obligație pentru Ministerul Afacerilor Interne și Ministerul Transporturilor și Infrastructurii Drumurilor s-a revăzut sarcina (art.44 alin.(4) și (5)):

de a căuta, reține și predea organelor administrativ-militare rezerviștii și recruții care nu s-au prezentat conform ordinului de chemare, iar organelor de comendare militară pe militarii care au părăsit fără permisiune unitatea militară sau locul serviciului și pe militarii reținuți de organele de drept;

prezentarea centrelor militare a informațiilor privind modificarea datelor în starea civilă, numelui, prenumelui, decesul supușilor militar, schimbarea domiciliului și vizei de reședință. Includerea respectivei obligații de asemenea va facilita evidența operativă a mișcării supușilor militar în interiorul țării, fiind o condiție strict necesară în cazul declarării mobilizării, și astfel, va exclude irosirea resurselor, inclusiv financiare, și timpului necesar în perioada menționată sau pe timp de pace, fără a implica alte instituții, autorități în procesul respectiv. Termenele de prezentare a informației despre locul de trai a cetățeanului este identică cu cea în care ministerul va anunța primăriile despre schimbările intervenite (*conform pct.94 al Hotărârii Guvernului nr.125 din 18.02.2013 „Pentru aprobarea Regulamentului privind eliberarea actelor de identitate și evidența locuitorilor Republicii Moldova”*);

pe lângă documentele actuale de evidență militară a supușilor militari (livretul militar și adeverința de recrutare) se introduce un nou document – adeverința de rezervist, care se va elibera rezerviștilor neinstruiți militar și care va fi schimbată în cazul obținerii unei specialități militare;

pentru cetățenii cu obligații militare (recruții chemați la încorporare și rezerviștii chemați la concentrări sau exerciții de mobilizare sau pentru alte cazuri întru asigurarea evidenței militare) le sunt asigurate un șir de garanții precum ar fi păstrarea locului de muncă sau de studii, plata salariului mediu sau indemnizației (bursei) din contul organizației sau bursei la locul de muncă sau de studii. Totodată, în unitatea militară, pe perioada concentrărilor, rezerviștilor beneficia de o indemnizație lunară, stabilită de Guvern;

cu referire la statutul militarului este de menționat că acesta nu va fi reglementat doar de Codul în cauză, dar și de alte acte normative de nivel internațional la care Republica Moldova este parte, în special pentru cazurile în care militarul îndeplinește serviciul pe timp de război, în timpul stărilor de urgență, de asediu, în perioada mobilizării, pe teritoriul statelor străine și în operațiunile internaționale în sprijinul păcii;

în calitate de element de protecție socială, care va contribui semnificativ la asigurarea atractivității serviciului militar pentru militarii prin contract este reintroducerea următoarelor drepturi (anterior excluse nejustificativ):

de a călători gratuit pe întreg teritoriul țării, în toate tipurile de transport public urban, suburban și interurban (cu excepția taximetrelor), în vederea exercitării atribuțiilor de serviciu (art.60);

la tratament balneosanatorial, cu înlesniri din contul statului (cu excepția studenților instituțiilor de învățământ militar). Astfel, militarii trimiși la stațiunile balneare în baza deciziei comisiei medico-militare, în vederea continuării tratamentului în staționar, vor putea beneficia de bilete de tratament gratuite. De asemenea, în cazul în care nu vor fi asigurați cu bilete de tratament balneosanatorial, în scopul fortificării sănătății aceștia pot beneficia (anual) de o indemnizație bănească, în mărimea unei solde lunare (art.57). Referitor la dreptul la ocrotirea sănătății, s-a propus reînțoarcerea dreptului militarilor prin contract la tratament balneosanatorial cu înlesniri din contul statului, iar militarilor prin contract care nu au beneficiat de bilet de tratament să li se achite o compensație bănească pentru fortificarea sănătății în mărimea unei solde lunare. Acest drept a militarilor prin contract a fost exclus din Legea cu privire la statutul militarilor prin Legea nr.108 din 17.12.2009. Costul acestor înlesniri a fost estimat aproximativ la 8 mln. lei anual. Concomitent s-a propus introducerea dreptul pensionarilor Ministerului Apărării, precum și membrilor familiilor militarilor decedați în timpul îndeplinirii obligațiilor de serviciu la tratament în instituțiile medico-militare în baza poliței de asigurare medicală. Se menționează faptul, că asigurările obligatorii de asistență medicală, introduse la 1 ianuarie 2004, au permis accesibilitatea acordării asistentei medicale atât pensionarilor Armatei Naționale cât și membrilor familiilor militarilor și va da posibilitate de a încheia contract cu Compania Națională de Asigurări în Medicină și acumularea surselor financiare, eliberarea medicamentelor compensate la pensionari și membri de familie a militarilor prin contract care ulterior vor fi achitate de această companie;

de asigurare din contul Ministerului Apărării cu rație alimentară și echipament conform normelor și modului stabilit de Guvern. În caz de neasigurare cu asemenea drept, aceștia urmează să beneficieze de o compensație echivalentă costului echipamentului și o compensație lunară în schimbul rației alimentare (art.61);

de a beneficia din contul și în limitele fondului de salarizare pe anul respectiv, de premii cu prilejul jubileelor, sărbătorilor profesionale și a zilelor de

sărbătoare nelucrătoare, al căror quantum, în fiecare caz, nu poate depăși solda lunară al militarului prin contract, precum și de ajutor material unic în legătură cu starea familială, ce nu va depăși o soldă lunară a militarului (*care actualmente urmare a modificărilor nejustificative la Legea nr.355 din 23.12.2005 „Cu privire la sistemul de salarizare în sectorul bugetar”, constituie doar un salariu lunar de bază calculat ținându-se cont de sporuri și suplimente (art.62);*

de a beneficia de indemnizație unică (în corespundere cu vechimea calendaristică în serviciul militar) chiar și în cazul în care militarul prin contract s-a eliberat din serviciul militar din inițiativa personală până la atingerea vârstei-limită de aflare în serviciu (de pensionare), reglementarea dreptului la indemnizații sociale, care nu au o reglementare legală în prezent (art.62);

de a beneficia de indemnizație de asigurare (primă de asigurare) mai avantajoasă (decît cea actuală) în caz de deces sau de pierdere a capacității de muncă (rănire, traumă, contuzie, intoxicație în timpul îndeplinirii obligațiilor serviciului militar) atît de militarii prin contract, rezerviștii concentrați/mobilizați cît și de membrii familiei militarului (art.64);

de beneficia de locuință de serviciu (fără drept de privatizare) pentru perioada de activitate, conform normelor stabilite de legislația în vigoare (în cazul în care nu dispune de spațiu locativ în localitatea respectivă împreună cu familia sa, iar unitatea militară în cadrul căreia îndeplinește serviciul militar deține fond locativ de serviciu liber). Totodată, în cazul în care militarului prin contract nu i se acordă spațiu locativ de serviciu în condițiile prevăzute de lege, în perioada de pînă la primirea locuinței, acesta urmează să beneficieze de compensare, din contul mijloacelor bugetare alocate în acest scop, a cheltuielilor pentru închirierea (subînchirierea) spațiului locativ, în quantumul prevăzut de contractul de închiriere (subînchiriere) a spațiului locativ, dar care nu va depăși mărimea unei solde lunare (art.65);

La art.64, referitor la asigurarea vieții și sănătății obligatorie de stat a militarilor, luînd în considerație prevederile actuale la acest capitol a colaboratorilor Serviciului de Informație și Securitate, și cele din Legea cu privire la poliție și statutul polițistului, s-a propus majorarea quantumurilor indemnizației de asigurare în caz de dezabilitate în dependență de gravitate pînă la 100%. Concomitent, s-a propus minorilor, care au fost întreținuți de militarul prin contract decedat să li se acordă compensație lunară, valoarea căreia constituie diferența dintre solda lunară a militarului și mărimea pensiei acordate odată cu pierderea întreținătorului fără a lua în considerare indemnizația de asigurare. Estimarea acestor costuri este imposibilă din motive rezonabile și vor fi achitate din alocațiile bugetare anuale a Ministerului Apărării. Pentru informație se constată faptul că la acest capitol au fost cheltuite mijloacele financiare după cum urmează în anul 2011 – 403,3 mii lei, anul 2012 – 509,8 mii lei și anul 2013 – 1288,9 mii lei.

La art.65, referitor la dreptul la spațiu locativ, se comunică că reieșind din faptul că, prevederile legale privind asigurarea cu locuințe a militarilor au fost

abrogate, iar în condițiile actuale de constrângeri bugetare, Ministerul Apărării nu va dispune de resurse pentru dezvoltarea spațiului locativ și conform domeniului de responsabilitate s-a propus completarea articolului cu aliniatul (6) cu următorul cuprins: „(6) În cazul implementării Programelor pentru construcția locuințelor pe terenurile disponibile, militarul prin contract beneficiază de dreptul de a participa la construcția spațiului locativ prin investirea mijloacelor financiare proprii.” Acesta va da posibilitate militarilor prin contract să beneficieze de dreptul de a participa la construcția spațiului locativ prin investirea mijloacelor financiare proprii, la prețul avantajoselor celor de piață. În aceste condiții, soluția în vederea asigurării cu spațiu locativ a militarilor prin contract ce va contribui la sporirea atractivității serviciului militar, iar ca urmare va permite asigurarea cu un efectiv de cadre bine pregătite și menținerea acestora în serviciul militar prin contract, în special a tinerilor absolvenți a instituțiilor militare de învățământ. Totodată, Programele pentru construcția locuințelor, menționate în aliniatul propus, se regăsesc deja în legislația în vigoare și anume art. 12 lit.c¹) din Legea nr. 121-XVI din 04.05.2007 privind administrarea și deetimizarea proprietății publice. Concomitent s-a propus că în cazul în care militarului nu i se acordă spațiu locativ de serviciu în condițiile prevăzute de lege, în perioada de pînă la primirea locuinței, beneficiază de compensare, din contul mijloacelor bugetare alocate în acest scop, a cheltuielilor pentru închirierea (subînchirierea) spațiului locativ, în cuantumul prevăzut de contractul de închiriere (subînchiriere) a spațiului locativ, dar care nu va depăși mărimea unei solde lunare. Aceste cheltuieli se estimează la aproximativ 2,1 mln. lei.

În Cod au fost incluse și prevederile actuale sau cele care de fapt nu erau reglementate, decît în unele acte normative cu caracter departamental ce se referă la aspectele ce țin de desfășurarea cercetării administrative, în cazurile constatării prejudiciului material, abaterilor disciplinare.

În **Titlul IV. „Răspunderea materială a militarilor”** (art.75-84) se prevăd condițiile, formele răspunderii materiale a militarilor pentru prejudiciul cauzat *patrimoniului militar* și modul de recuperare a prejudiciului.

În **Titlul V. „Disciplina militară”** (art.85-106) se conțin cele mai importante prevederi legale privind asigurarea disciplinei militare: drepturile și obligațiile militarilor, categoriile de stimulări și sancțiuni disciplinare, autoritatea disciplinară a comandanților (șefilor) de toate nivelurile din cadrul Forțelor Armate, dreptul militarilor și procedura de depunere a propunerilor, cererilor și reclamațiilor, desfășurarea cercetării administrative pe cazurile de abatere disciplinară.

Titlul VI. „Evidența militară” (art.107-112) conține principalele prevederi legale privind evidența militară ca parte componentă a obligației militare a cetățenilor Republicii Moldova, care se realizează prin sistemul de stat de evidență a recruților și rezerviștilor, în limita în care se realizează un complex de măsuri

pentru colectarea, generalizarea și analiza informațiilor despre cantitatea și calitatea acestora.

Titlul VII. „Pregătirea pentru serviciul militar” (art.113-118) se referă la pregătirea tineretului, recruților, pregătirea cetățenilor pentru specialitățile militare etc., la instruirea rezervei la catedrele militare și centrele de instruire a rezervei Forțelor Armate.

Numărul de comandanți inferiori, necesari pentru completarea Forțelor Armate va fi asigurat prin intermediul a doar două catedre militare, și anume, cea a Academiei militare a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun” și a Universității de Medicină „Nicolae Testemițanu”. Accentul de bază pentru formarea efectivului de soldați instruiți și necesari Forțelor Armate, la mobilizare sau pe timp de război se va efectua prin intermediul centrelor de instruire a rezervei Forțelor Armate, care vor fi create în acest scop odată cu aprobarea Codului. Modalitatea de instruire militară a rezervei prin intermediul centrelor de instruire, va fi mai accesibil și preferabil pentru recruții din colegii, licee, școli profesionale sau cei care nu au pur și simplu nici studii medii, însă dispun de vârsta-limită a încorporării și care în temeiul actualelor prevederi normative, în comparație cu recruții instituțiilor de învățământ superior sunt lipsiți de o instruire preferențială.

Datorită noii scheme de organizare, planificare și instruire a rezervei după sistemele actualizate și reevaluate de instruire, cetățenilor li se va asigura șanse egale pentru instruirea militară. Finanțarea activității și asigurarea bazei tehnico-materiale a centrelor se va efectua din sursele extrabugetare acumulate din taxele pentru instruire. Instituționalizarea funcționalității centrelor de instruire a rezervei Forțelor Armate se va efectua la decizia Ministrului apărării în cadrul Ministerului Apărării, precum și în cadrul altor ministere, în dependență de posibilitățile de instruire specifice pe specialități necesare Forțelor Armate. Procesul de instruire a cetățenilor la centrele indicate se propune de a fi realizat sub conducerea Ministerului Apărării. În rezultat, instruirea cetățenilor din cadrul rezervei va fi efectuat de cadre calificate, iar pregătirea se va efectua în corespundere cu standardele și necesitățile Armatei Naționale.

Titlul VIII. „Încorporarea cetățenilor în serviciul militar” (art.119-133) se referă la îndeplinirea serviciului militar în termen sau a celui cu termen redus, precum și la particularitățile îndeplinirii serviciului militar la mobilizare a cetățenilor, în baza obligației constituționale, în cadrul Forțelor Armate.

Titlul IX. „Modul de îndeplinire a serviciului militar prin contract” (art.134-157) se referă la elementul continuu, de bază al serviciului militar în cadrul Forțelor Armate, și anume la „serviciul militar prin contract”, care are la bază principiul benevol de îndeplinire a serviciului militar. În acest context, este necesar de menționat despre reglementările din Cod, al căror scop a fost eficientizarea/îmbunătățirea caracteristicilor acestui tip de serviciu. În acest sens, ne referim în special la:

- încheierea contractului de îndeplinire a serviciului militar pe perioadă nedeterminată (pînă la atingerea vârstei-limită de aflare în serviciul militar prin contract – 50 de ani). Aceasta va permite asigurarea eficientizării semnificative a managementului resurselor umane (transferul, avansări, studiile, evoluția în cariera militară, etc.) (art.135). Totodată, contractul va putea fi încheiat și pentru o perioadă de un an de zile, dar nu mai mult de 5 ani, pentru militarii prin contract care au atins vârsta-limită de aflare în serviciul militar;

- stabilirea expresă a conținutului contractului de îndeplinire a serviciului militar (art.136, 138) care pe lângă prevederile de bază poate conține și clauze specifice în special cele de mobilitate și de confidențialitate. Astfel, „mobilitatea” presupune posibilitatea militarului de a îndeplini serviciul militar în diferite funcții și în diferite unități (pînă la atingerea vârstei-limită de aflare în serviciul militar prin contract), iar „confidențialitatea” ca clauză contractuală presupune obligativitatea păstrării de către părți a confidențialității informațiilor de serviciu pe durata acțiunii contractului și pe perioada a cinci ani după încetarea acțiunii contractului de îndeplinire a serviciului militar;

- se mențin unele restricții pentru cetățenii care doresc să îndeplinească serviciul militar prin contract. Astfel, prealabil încadrării în serviciul militar prin contract, cetățenii care, pe lângă cetățenia Republicii Moldova, dețin cetățenia altui stat, sînt obligați să renunțe la cetățenia altui stat. Această restricție este unul din temeiurile de refuz de încadrare (în caz de neconformare) și este necesară din considerentul că militarul nu poate servi două Patrii;

- se micșorează vârsta pînă la care cetățeanul poate opta pentru îndeplinirea serviciului militar prin contract. Astfel, dacă actualmente această limită de vîrstă este – 40 ani, atunci prin Cod, contractul inițial de îndeplinire a serviciului militar va putea fi încheiat de cetățean (militar) în vîrsta de la 18 la 35 ani. Totuși, se menține dreptul ca în cazuri excepționale, la decizia Ministrului Apărării, vîrsta-limită de încheiere a contractului inițial poate fi majorată pînă la 5 ani;

- se include o normă nouă menită să înlocuiască actuala perioadă de 55 de zile care era predestinată pentru verificarea aptitudinilor cetățeanului pentru îndeplinirea serviciului militar. Astfel, pentru cetățeni încadrați în serviciu militar prin contract, în scopul aprecierii corespunderii acestora cu cerințele prezentului cod, regulamentelor militare și altor acte normative ce determină obligațiile militare, se stabilește termen de probă de trei luni. Scopul acestui termen de probă este nu atît verificarea aptitudinilor cetățeanului pentru îndeplinirea serviciului militar cît și examinarea corespunderii acestuia pentru îndeplinirea sarcinilor ce derivă din funcția pe care o va deține după trecerea acestui termen și urmare a evaluării cel puțin cu calificativul corespunzător (art.144). Acestui termen de probă vor fi supuși toți cetățenii care nu dețin pregătire militară;

- se includ norme ce servesc drept bază pentru Ministerul Apărării de a refuza încheierea contractului de îndeplinire a serviciului militar cu cetățeanul

(art.141 alin.(4)). Anterior, cadrul normativ din domeniul îndeplinirii serviciului militar nu conținea norme expres în acest sens;

- sunt incluse norme ce prevăd ca bază conținutul dosarului personal al militarului (art.148);

- se dispersează normele ce vizează recuperarea cheltuielilor suportate de Ministerul Apărării pentru instruirea efectivului cât și cele ce țin de obligativitatea îndeplinirii serviciului militar în cazul urmăririi acestor instruiți. În acest sens, se face distincția dintre studenții (ciclului I) care fac studii în cadrul instituțiilor de învățământ și alte cadre militare care comparativ cu studenții (adică îndeplinirea serviciului cel puțin 5 ani după finalizarea studiilor) vor trebui să îndeplinească serviciul militar (după finalizarea altor forme de instruire decât cele ce se referă la ciclul I) în dependență de perioada studiilor având ca precedent actualele prevederi ce se referă la funcționarii publici (*conform anexei nr.6 la Hotărârea Guvernului nr.201 din 11 martie 2009*);

- comparativ cu actualele prevederi ale cadrului normativ ce vizau cazurile de încetarea a contractului de îndeplinire a serviciului militar (eliberare din serviciul militar), Codul stabilește noi prevederi în acest sens. Astfel, prevederile de bază sunt cele în care contractul va putea înceta în circumstanțele ce nu depind de voința părților sau din inițiativa uneia din părți. Respectiv, Codul delimitează (art.153,154) cazurile când contractul încetează în aceste circumstanțe adică, la inițiativa militarului și la inițiativa conducerii militare;

- se mențin prevederile actuale ce se refereau la „trecerea militarilor la dispoziția comandantului (șefului)” dar, totodată, se includ și altele noi care se referă la cazurile în care militarii (indiferent de sex) se trec la dispoziție în legătură cu plecarea în concediul de îngrijire a copilului sau în perioada desfășurării companiei electorale (art.165). Astfel, pentru cazurile aflării în concediul de îngrijire a copilului, în concediul de îngrijire a copilului bolnav (invalid) termenul aflării la dispoziție va fi până la un an de zile. După această perioadă raporturile contractuale cu militarul urmează să fie suspendate. Totuși ca garanție din partea Ministerului apărării este faptul că această perioadă când militarul s-a aflat la dispoziție în legătură cu aflarea în concediul de îngrijire a copilului sau în concediul de îngrijire a copilului bolnav (invalid) se va include atât în vechimea de muncă generală, în stagiul de cotizare, cât și în vechimea calendaristică a serviciului militar;

- se include o instituție nouă precum este instituția „suspendării contractului de îndeplinire a serviciului militar prin contract”. Astfel, contractul va putea fi suspendat în următoarele cazuri: alegerea în funcții eligibile; aflarea în concediul de îngrijire a copilului sau în concediul de îngrijire a copilului bolnav (invalid) după un an de zile; detașarea militarului în organizații internaționale, organizații ce desfășoară activități în interesul apărării și securității Republicii Moldova și în instituțiile de învățământ superior de stat, serviciul militar se suspendă (totuși militarul poate fi detașat fără suspendarea contractului respectiv) (art.168).

Titlul X. „Serviciul militar” (art.158-188) conține norme referitor la funcția militară, gradele militare, formarea și evaluarea cadrelor militare, datele personale ale militarului, lucrul cu personalul, timpul de serviciu și dreptul la odihnă.

Printre prevederile noi pot fi evidențiate dispozițiile privind noile grade militare (art.169), comparativ cu cele existente și, respectiv, au fost revizuite și incluse noi termene de aflare în fiecare grad militar. Aceasta se face din următoarele considerente:

- în activitatea cotidiană, un rol important îl joacă comandanții inferiori, subofițerii și sergenții care constituie o categorie de personal a cărei utilizare este substanțial diferită față de armatele moderne. Astfel, teoretic subofițerul și sergentul este considerat „coloana vertebrală a armatei”, fiind investit cu responsabilitatea instruirii și conducerii *grupurilor mici*, în realitate ei au fost definiți ca „*ajutori a comandantului*”, conferindu-i-se poziția unui personal auxiliar în toate domeniile activității militare. Acest fapt a afectat starea morală și statutul profesional a categoriei respective de personal și a indus disfuncții majore în gestiunea carierei, cum ar fi:

- avansarea sergenților și subofițerilor în bloc, la intervale determinate de limita stagiului minim în grad prevăzut de lege. Inexistența unor cerințe obligatorii de trecere pentru obținerea gradelor și funcțiilor militare a făcut ca, practic toți subofițerii să ajungă la grad maxim. Prin urmare, la subofițeri, în prezent, nu există o piramidă a gradelor militare bazată pe un model teoretic;

- pregătirea prin cursuri a subofițerilor și sergenților a devenit întâmplătoare, nefiind corelată cu evoluția în carieră și perspectiva încadrării într-o funcție care necesită acel tip de pregătire.

Pentru eliminarea acestor disfuncții, se propune:

- asigurarea motivației pentru evoluția în cariera militară, prin adoptarea unui sistem normativ care să permită diferențierea valorică și ascensiunea în funcții superioare a celor mai buni;

- asigurarea evoluției în carieră și specializarea pe domenii ale activității militare în raport cu nivelul de pregătire, experiența dobândită și potențialul propriu de dezvoltare;

- instruirea soldaților sergenților, subofițerilor și transformarea lor în *profesioniști* într-un anumit tip de acțiune: *de luptă, de stat major, de administrație, de instrucție, tehnică și logistică*;

- adoptarea unor reguli de recrutare și selecție, care să rețină persoanele cu potențialul adecvat pentru carieră.

Recrutarea personalului preconizat pentru funcțiile de soldați sergenți și subofițeri (ultimii obligatoriu vor deține o specialitate civilă) se va realiza prin

Centrele militare teritoriale și prin structurile de personal din unitățile militare, potrivit strategiei și metodologiei elaborate în acest scop.

Recrutarea se va efectua pe două căi: calea directă – provin cadrele militare din rândul absolvenților instituțiilor de învățământ militar, pregătiți diferențiat pe specialități militare (arme și servicii); calea indirectă – provin cadrele militare din rândul absolvenților instituțiilor civile de învățământ, care îndeplinesc cel puțin una din condițiile după cum urmează: au absolvit cursul deplin de instruire militară prevăzut pentru programa de pregătire a sergenților la catedrele militare din cadrul instituțiilor de învățământ superior universitar, au îndeplinit serviciul militar în termen sau cu termen redus.

Selecția candidaților va viza următoarele domenii: *aptitudini pentru carieră militară, nivelul cunoștințelor teoretice, pregătirea fizică, starea de sănătate*, îndeplinirea condițiilor stabilite prin reglementările în vigoare.

Avansarea și evoluția în cariera militară înseamnă promovare în funcție și înaintare în grad pentru cei mai buni, menținerea în funcție și grad pentru cei corespunzători și trecerea în rezervă a celor necorespunzători sau fără potențial și perspectivă de dezvoltare.

Dezvoltarea carierei sau, cum mai este numită, dezvoltarea profesională este un proces mai complex decât pregătirea profesională, având drept obiectiv însușirea cunoștințelor utile, atât în raport cu poziția actuală, cât și cu cea viitoare.

Cariera militară a sergenților subofițerilor trebuie să aibă la bază următoarele principii: competitivitate – care presupune concurență și obiectivitate și trebuie să asigure selectarea cadrelor militare după merit, cu pregătirea și competențele necesare pentru numirea și promovarea în funcții, în paralel cu perfecționarea profesională; transparență – care presupune transparența procedurilor de management a carierei militare și asigurarea accesului liber la informațiile privind cerințele și condițiile stabilite pentru evoluția în cariera militară; egalitate de șanse – care presupune oferirea oportunităților egale tuturor candidaților pentru numirea, promovarea în funcții și dezvoltarea profesională, fără prejudecăți sau discriminare.

În vederea asigurării respectării principiilor și exigențelor respective, cariera militară se proiectează, din perspectiva organizațională, în corelare cu necesitățile Armatei Naționale, cerințele funcțiilor, competențele, potențialul, experiența și aspirațiile individuale ale cadrelor militare, prin acordarea și promovarea în mod progresiv și condiționat a gradelor și respectiv a funcțiilor militare, concomitent cu perfecționarea graduală a pregătirii generale și profesionale.

Prin Cod se propune reintroducerea unei norme anterior excluse nejustificativ și anume echivalarea gradelor militare ale corpului de ofițeri cu gradele de calificare ale funcționarilor publici. Actualmente, această echivalare este prezentă doar la corpul diplomatic și astfel, se creează un precedent care considerăm că defavorizează militarii (ce sau eliberat sau au fost trecuți în rezervă

în legătură cu pensionarea) în cazul angajării în mediul civil, aceștia fiind impuși să urmeze de la început toate etapele de evoluție în cariera de funcționar public sau angajat civil (art.169).

- se include o normă nouă prin care gradul militar soldat și sergent inferior să poate fi acordat cetățeanului și de către comandantul organului administrativ-militar (art.170). Totodată, militarului nu-i va putea fi acordat gradul militar următor și perioada dată nu se include în termenul serviciului militar în gradul militar acordat, în cazurile după cum urmează: în timpul executării pedepsei cu muncă neremunerată în folosul societății sau arestului; în cazul în care are sancțiuni disciplinare nestinse; în cazurile de condamnare pentru predarea benevolă în prizonierat; în cazurile în care a fost suspendat contactul de îndeplinire a serviciului militar(art.171).

actualmente, toate gradele militare de ofițer se acordă doar de Ministrul apărării. Respectiv, prin Cod se propune de ușurat sarcina în cauză pentru ministru cu posibilitatea acordării de către Comandantul Armatei Naționale a gradelor inferioare pînă la „căpitan” inclusiv. Totuși, Ministrul apărării își rezervă dreptul conform Codului de a acorda primul grad militar de „locotenent” (art.172);

Codul cuprinde norme noi (generale) ce se referă la formarea și evaluarea cadrelor militare, evoluția în cariera militară și dezvoltarea profesională (art.175), recalificarea profesională, ridicarea calificării și stagierea militarului, categoriile de calificare ale militarilor;

cu referire la capitolul „timpul de odihnă” e de menționat următoarele:

s-a majorat substanțial durata concediului pentru militari în special a celor cu vechimea în serviciu mai mult de 25 ani. Respectiv, dacă actualmente ea constituie 45 de zile, prin Cod se propune majorarea cu pînă la 50 de zile (art.182);

- este prevăzută expres rechemarea militarilor din concediu, în situații de serviciu neprevăzute, în care este necesară prezența acestora în unitate, ceea ce constituie restricție mai mare decît pentru salariații civili. Această normă este formulată ținînd cont de Hotărîrea Curții Constituționale nr.12 (în vigoare din 01.11.2012);

- posibilitatea plecării în concediu pentru îngrijirea copilului (pînă la 3 ani) nu doar de către femei dar și de către bărbați (art.186). Această normă vine în contextul Hotărîrii Curții Constituționale nr.12 (în vigoare din 01.11.2012) prin care cuvîntul „femeie-militar” a fost declarat neconstituțional, deoarece leza drepturile bărbaților în acest sens.

Titlul XI. „Rezerva forțelor armate” (art.189-198) prevede în premieră norme care să stimuleze rezerviștii Forțelor Armate să se afle în rezerva activă (art.195). Respectiv: dreptul la pensie pentru limită de vîrstă: cu un an înainte de atingerea vîrstei de pensionare stabilite de legislație – pentru rezerviștii aflați în componența rezervei active mai mult de 5 de ani; cu doi ani înainte de atingerea

vârstei de pensionare stabilite de legislație – pentru rezerviștii aflați în componența rezervei active mai mult de 10 de ani; cu trei ani înainte de atingerea vârstei de pensionare stabilite de legislație – pentru rezerviștii aflați în componența rezervei active mai mult de 15 de ani; cu patru ani înainte de atingerea vârstei de pensionare stabilite de legislație – pentru rezerviștii aflați în componența rezervei active mai mult de 20 de ani; cu cinci ani înainte de atingerea vârstei de pensionare stabilite de legislație – pentru rezerviștii aflați în componența rezervei active mai mult de 25 de ani. Totodată, ei vor putea beneficia adaos la pensie în mărime de: două procente pentru aflarea în rezerva activă conform contractului de 5 ani; patru procente pentru aflarea în rezerva activă conform contractului de 10 ani; șase procente pentru aflarea în rezerva activă conform contractului de 15 ani; opt procente pentru aflarea în rezerva activă conform contractului de 20 ani; zece procente pentru aflarea în rezerva activă conform contractului de 25 ani și mai mult.

Titlul XII. „Însemnele militare” (art.199-201) stabilește care sunt însemnele militare în Forțele Armate (uniforma militară, distincțiile militare, drapelul de luptă, etc.).

Titlul XIII. „Dispoziții tranzitorii și finale” (art.202-204) prevede termenul de intrare în vigoare a Codului, aducerea prevederilor legislației în vigoare cu prevederile Codului, abrogarea unor acte legislative.

În acest titlu se propun anumite modificări și completări în Legea nr.271-XIII din 09 noiembrie 1994 cu privire la protecția civilă, Legea nr.283 din 28 decembrie 2011 cu privire la Poliția de Frontieră, Legea nr.320 din 27.12.2012 cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului care au drept scop completarea lacunelor în reglementarea și delimitarea clară a competențelor Forțelor Armate, Poliției de Frontieră și Inspectoratului General de Poliție (reorganizarea trupelor de carabinieri) din subordinea Ministerului Afacerilor Interne privind asigurarea pazei frontierei de stat pe timp de pace precum și menținerea, asigurarea și restabilirea ordinii și securității publice, sarcini prevăzute de Constituția Republicii Moldova (*art.57*).

Totodată, propunerile nominalizate se întemeiază pe prevederile legale că Poliția de Frontieră și Inspectoratul General de Poliție, în subordinea Ministerului Afacerilor Interne, sunt succesorii a misiunilor, funcțiilor, atribuțiilor, drepturilor și obligațiilor și deținători a bazei materiale și tehnice, a infrastructurii, resurselor umane și financiare a Serviciului Grăniceri și Departamentului trupelor de carabinieri (*conform prevederilor alin.(3) art.45, art.57, alin.(2) art.60 al Legii nr.283 din 28 decembrie 2011 cu privire la Poliția de Frontieră, alin.(1) art.5 al proiectului prezentat spre avizare*), precum și în vederea excluderii conflictului de interese, dublărilor de competență și funcționalitate între instituțiile de ordine publică, securitate și apărare. Totodată, prevederile alin.(15) art.22 din Legea nr.271-XIII din 09 noiembrie 1994 privind antrenarea conform dispoziției Guvernului a „unităților militare a Ministerului Apărării” în executarea lucrărilor de salvare și a altor lucrări de neamânat în condițiile situațiilor excepționale și la

lichidarea efectelor lor, contravine prevederilor art.33 din Legea nr.345-XV din 25.07.2003 „Cu privire la apărarea națională”.

Întru implementarea programului și planului de acțiuni ale Guvernului privind modernizarea și optimizarea instituției militare, Planului de acțiuni al Guvernului pentru anii 2012-2015, proiectul Codului militar al Republicii Moldova a fost elaborat de către Ministerul Apărării și prezentat anterior spre avizare, în modul stabilit, la Ministerul Afacerilor Interne (*aviz nr.22/2858 din 19.12.2012*), Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei (*aviz nr.01-4371 din 04.12.2012*), Ministerul Finanțelor (*aviz nr.09-04/06 din 04.01.2013*), Ministerul Economiei (*aviz nr.11-6369 din 04.12.2012*), Ministerul Sănătății (*aviz nr.01-9/2475 din 29.11.2012*), Ministerul Educației (*aviz nr.10/12-9678 din 28.12.2012*), Ministerul Tehnologiei Informației și Comunicațiilor (*aviz nr.01/1940 din 04.12.2012*), Ministerul Transporturilor și Infrastructurii Drumurilor (*aviz nr.08-03 din 12.11.2012*), Serviciul de Informații și Securitate (*aviz nr.1/5-730 din 12.12.2012*), Centrul pentru Drepturile Omului din Moldova (*aviz nr.01-12/44 din 24.12.2012*) și ține cont de obiecțiile și propunerile prezentate.

În conformitate cu prevederile art.21 din Legea nr.780-XV din 27.12.2001 „Privind actele legislative”, art.11 alin.(2) lit.a) din Legea nr.239-XVI din 13.11.2008 „Privind transparența în procesul decizional”, proiectul Codului Militar al Republicii Moldova a fost consultat public cu societatea civilă (*cu nr.11/1340 din 29.11.2012*), fiind plasat pe pagina oficială a Ministerului Apărării, și în mod direcționat cu părțile interesate: Institutul de Politici Publice, Centrul de Informare și Documentare privind NATO în Moldova, Asociația pentru Politică Externă, Asociația Obștească Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale “Viitorul”, Asociația „Gender-Centru”, Asociația pentru Democrație Participativă „ADEPT”, fără a primi opinii și sugestii solicitate la proiectul nominalizat.

Viceministru

Igor PANFILE